

Słowo wstępne

Dzieciństwo jest wyjątkowym etapem w rozwoju człowieka, bowiem w latach tych dokonują się w jego osobowości - w niezwykle szybkim tempie – znaczące zmiany tak pod względem fizycznym, jak i intelektualnym, społecznym oraz emocjonalnym. To okres decydujący o przebiegu całej kariery edukacyjnej i życiowej jednostki, bo to czas, w którym kształtują się podstawy, fundamenty jej funkcjonowania w dalszym życiu. A dziecko – jako istota i jako osoba niezwykle, wyjątkowa, wciąż intrygująca i fascynująca, zasługuje na szczególne, nieustające zainteresowanie.

Dlatego ideą przewodnią, a zarazem tytułem niniejszej publikacji stało się ponadczasowe Korczakowskie przesłanie *Dzieciństwo czyni człowieka*. Publikacja ta stanowi kontynuację szeroko zakrojonych, wielodyscyplinarnych rozważań zawartych w pierwszej naszej publikacji, także poświęconej dziecku i dzieciństwu, pt. *Współczesne konteksty dzieciństwa* (Wyd. PWSZ w Raciborzu, 2006). Ukazała się ona w drugim roku uruchomienia w naszej Uczelni specjalności przygotowującej studentów pedagogiki do pracy w przedszkolu i w klasach początkowych, inaugurując tym samym funkcjonowanie Zakładu Edukacji Elementarnej. Natomiast niniejsza – jest zwieńczeniem dziesięciolecia jego istnienia, posiada zatem charakter jubileuszowy. Jednym z celów jej wydania uczyniliśmy upamiętnienie głównych wydarzeń związanych z uruchomieniem w roku akademickim 2004/2005 specjalności o nazwie *kształcenie wczesnoszkolne i wychowanie przedszkolne z dodatkową specjalnością język obcy (angielski lub niemiecki)*, jak i z optymalizowaniem 3-letniego procesu preparacji studentów. Pragniemy ponadto upamiętnić niezwykłych nauczycieli, działających na rzecz tej specjalności. Należą do nich przede wszystkim Docent doktor Franciszek Czech oraz Doktor Jerzy Nowik.

Doc. dr Franciszek Czech, wybitny specjalista w zakresie wczesnej edukacji, przez prawie 20 lat (1956-1975) w murach naszej Uczelni (w byłym Studium Nauczycielskim, a następnie w Centrum Doskonalenia Nauczycieli) - w sposób wyjątkowy - kontynuował działalność zawodową, naukową i społeczną. Profesor dr hab. Jan Zborowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, promotor Jego pracy doktorskiej, współpracujący z Nim przez wiele lat w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, nazwał Go *perłą śląskiej dydaktyki*.

Dr Jerzy Nowik – to nasz Kolega, zatrudniony w Zakładzie Edukacji Elementarnej od roku 2006, przedwcześnie zmarły w roku 2013, wybitny specjalista w zakresie edukacji matematycznej dzieci, wspaniały, niezawodny Przyjaciel, wykładowca – prawdziwy doradca przyjazny studentom.

Wspomnieniowy charakter pierwszej części niniejszej publikacji sprawia, że jest ona odmienna od tej wcześniejszej. W tamtej – zaprezentowaliśmy zbiór 18 tekstów, będących efektem indywidualnych przemyśleń i refleksji oraz naukowo-badawczych przedsięwzięć autorów o różnym zasobie wiedzy, doświadczeń

pedagogicznych oraz o zróżnicowanym poziomie kompetencji naukowych, dydaktycznych i praktycznych. Zaproszeni do współpracy autorzy, także z zaprzyjaźnionych Uniwersytetów w Ostrawie i Ołomuńcu, ukazują dzieciństwo przez pryzmat jego wyjątkowości i wielowymiarowości, w odniesieniu do wszystkich niemal sfer osobowości współczesnego dziecka – jego rozwoju intelektualnego, emocjonalnego, społecznego, fizycznego i zdrowotnego, a także artystycznego. W rozważaniach tych dodatkowo, jakże istotny wątek stanowi funkcjonowanie nauczyciela – wychowawcy przedszkola i klas początkowych, jego działania wspomagające wielostronny i harmonijny rozwój dziecka w okresie średniego i późnego dzieciństwa. W niniejszym tomie, oprócz tekstów podsumowujących i wspomnieniowych, znalazły się opracowania przygotowane wyłącznie przez osoby aktualnie zatrudnione w Zakładzie Edukacji Elementarnej.

Natomiast wspólną ideą, jaką zostali zainspirowani autorzy obydwu tomów, stało się Korczakowskie przesłanie o wyjątkowości osoby dziecka oraz o szczególnej doniosłości dzieciństwa w dochodzeniu człowieka do dorosłości. Są bowiem zgodni co do tego, że niezbędne jest nadanie dziecięcej edukacji roli priorytetowej, przyznanie jej pierwszeństwa, udzielenie dziecku pomocy w przygotowaniu go do pełnego, godnego i szczęśliwego życia w niedającej się nigdy przewidzieć rzeczywistości. To jednocześnie impuls skłaniający do realizacji innej, podobnej w swej wymowie idei Janusza Korczaka:

Bez pogodnego, pełnego dziecięstwa całe życie jest potem kalekie.

Książka składa się z dwóch części.

W I części, mającej charakter kronikarski, najpierw dokonano charakterystyki funkcjonowania Zakładu w latach 2004/2005 - 2013/2014, obejmującej trzy główne obszary jego działalności programowo-dydaktycznej, wychowawczej oraz naukowej. Jej uzupełnieniem jest krótki rejestr wybranych, naszym zdaniem najciekawszych, najbardziej kreatywnych form aktywności studentów, przedstawiający podejmowane przez nich działania na przestrzeni dziesięciu lat, nie tylko pod kierownictwem kadry naukowo-dydaktycznej, ale i z ich własnej inicjatywy. Prezentacja tych działań ma układ chronologiczny, pozwalający prześledzić stopniowo pojawiające się wydarzenia w historii Zakładu (s. 11-71).

Część II (s. 73-155) zawiera teksty dotyczące różnych problemów odnoszących się do dziecka i dzieciństwa, obejmujące wiele obszarów edukacji, tak na szczeblu przedszkola, jak i klas początkowych.

Spodziewamy się, że zaprezentowana przez nas tematyka zainspiruje Czytelników do jeszcze bogatszych i głębszych refleksji oraz aktywniejszych działań na rzecz edukacji dziecka. Książkę kierujemy zatem zarówno do nauczycieli akademickich - specjalistów w zakresie edukacji elementarnej, badaczy wczesnej edukacji i dzieciństwa, metodyków, nauczycieli-praktyków w przedszkolach oraz klasach początkowych, zainteresowanych rozwojem i modernizacją swej kariery zawodowej. Do lektury tekstów zapraszamy także wychowawców zatrudnionych w innych dziecięcych instytucjach oświatowych i edukacyjnych, funkcjonujących w ramach tzw. edukacji równoległej. Polecamy je także studentom pedagogiki różnych specjalności, którzy tą drogą mogą ugruntować i wzbogacić swą wiedzę

o dziecku i dzieciństwie. Ponadto spodziewamy się, że po tom sięgną rodzice organizujący coraz liczniej kształcenie domowe swych dzieci, świadomi celów i zadań stojących przed współczesną edukacją.

Zrecenzowania książki podjęła się Pani Prof. zw. dr hab. Jolanta Szempruch, specjalistka także z zakresu pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, za co składamy Pani Profesor słowa podziękowania.

*

Z okazji dziesięciolecia Zakładu kierujemy słowa podziękowania w stronę wielu naszych Partnerów i Współpracowników.

Przede wszystkim dziękujemy poprzednim i obecnym władzom Uczelni za nieustające stwarzanie warunków sprzyjających naszemu funkcjonowaniu, w tym także za wsparcie finansowe, bez którego nie byłaby możliwa realizacja wielu przedsięwzięć.

Podziękowania należą się także byłym i obecnym władzom Instytutu Studiów Edukacyjnych, ze strony których wielokrotnie doświadczyliśmy znaczącej pomocy.

Ponadto serdecznie dziękujemy wszystkim instytucjom i placówkom oświatowym – licznym Przedszkolom i Szkołom oraz wielu Nauczycielom, z którymi na przestrzeni dziesięciu lat dane nam było tak owocnie współdziałać. To współpraca z nimi przyczyniała się na co dzień do intensyfikacji procesu profesjonalizacji naszych studentów edukacji elementarnej.

Zaś licznym Sponsorom wdzięczni jesteśmy za to, że poprzez Ich wsparcie organizowane przez nas dziecięce imprezy stawały się atrakcyjniejsze i radośniejsze.

Redaktorki

INTRODUCTION

Childhood is a special stage in human's development because this is a period when significant changes take place in one's personality. A child experiences physical, intellectual, emotional and social changes. This stage decides about the whole educational and life career of a child, because this is the time when foundations and framework of one's future life are being shaped. A child being an unusual and exceptional person, constantly intriguing and fascinating, is worthy of special interest all the time.

This is why the timeless message of Janusz Korczak: *Childhood makes human* has become the leading idea of our publication. Our book is a continuation of wide-ranging, multidisciplinary reflections from our first publication, which was also devoted to a child and childhood, *Współczesne konteksty dzieciństwa* [Modern contexts of childhood, ed. by PWSZ in Racibórz, 2006]. The first book appeared two years after launching the major subject preparing students of pedagogy to work in kindergarten and primary school, and after opening the Institute of Primary Education. This present book commemorates the tenth anniversary of the Institute, so this is a jubilee publication. One of the aims of this book is to commemorate the main event of launching of the major subject: *Preschool and primary school education with the minor subject: foreign language (English or German)* and optimizing the 3-year period of process of students' education. With this book we would also like to commemorate the remarkable teachers, who had worked to develop the major subject: doc dr Franciszek Czech and dr Jerzy Nowik.

Doc. dr Franciszek Czech, an outstanding specialist in primary education, pursued – in an exceptional way - his professional, scientific and social activities within the walls of our school (in the former Teachers' Studium and later on in the Teachers' Training Centre) for almost 20 years (from 1956 to 1975). Professor Jan Zborowski from the Jagiellonian University, a supervisor of his PhD dissertation, who was cooperating with doc. dr Czech at the Higher Pedagogical School in Opole called him *a pearl of Silesian didactics*.

Dr Jerzy Nowik, our colleague, worked in the Institute of Primary Education from 2006, and died prematurely in 2013. He was an outstanding specialist in primary mathematical education, a wonderful and reliable friend and a lecturer who was a friendly guide for the students.

The present book is different from our previous one, due to the memoir character of the first part of our book. Our previous volume consisted of 18 texts, which were the results of individual reflections and scientific endeavours by the authors who had various resources of knowledge, different pedagogical experience and varied level of scientific, teaching and practical competences. The authors we had invited to cooperation, some of them represented the partner universities from Ostrava and Olomouc, discussed childhood in the context of its exceptionality and

its multiple dimensions. They presented almost all spheres of the contemporary child's personality, and its intellectual, emotional, social, physical, health and artistic development. There is an important additional topic of all these reflections: the situation of a preschool and primary school teacher, and his or her activities supporting the balanced and many-sided development of a child in one's medium and late childhood. This volume contains articles written only by the current workers of the Institute of Primary Education, apart from the texts of recapitulation and memories.

The idea which had inspired all the authors, was Janusz Korczak's message about uniqueness of a child and a special importance of childhood in growing up. Everyone agrees that primary education should be given a priority role, and it is essential to support a child in its preparing it to the full, dignified and happy life in reality which can never be predicted. At the same time this is an inspiration to carry out another Janusz Korczak's idea: ***The whole future life is handicapped without a happy and full childhood.***

The book consists of two parts.

The first part has a character of a chronicle. At first activities of the Institute of Primary Education from the academic year 2004/2005 to 2013/2014 were described. They cover the main areas: educational policy, educational practice and scientific research. It is followed by a short register of the most important and most creative forms of our students' activities selected by ourselves. They represent activities carried out by them during ten years, not only under supervision of our teaching staff, but also the students' own enterprises. The register is arranged chronologically which allows to follow the development of events in the history of our Institute (p. 11-71).

Part two (p. 73-155) consists of texts about various problems dealing with a child and childhood, and covering many areas of education both at the pre school and the school level.

We expect the topic of our book will inspire our readers to even broader and deeper thoughts and more active work for children education. Our book is for academic teachers who deal with primary education, who are researchers into primary education and childhood, methodology specialists, preschool and primary school teachers who are interested in development and optimizing their professional career. We also invite pedagogues working in other educational institutions for children, supporting preschool and school education. We also recommend our book to the students of pedagogy (in many specializations) who can consolidate and broaden their knowledge about a child and childhood. We also expect our book will be attractive for the parents who homeschool their children more and more often and who are aware of the goals and tasks of contemporary education.

This book was reviewed by Professor Jolanta Szempruch, a specialist in preschool and school education.